

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

VETUNI pro 21. století: Rozvoj VETUNI v oblasti digitalizace činností, profesionálního vzdělávání a flexibilních forem vzdělávání

Projekt NPO registrační číslo NPO_VETUNI_MSMT-16594/2022

Specifický cíl A3: Tvorba nových profesně zaměřených studijních programů

Studijní program:

Veterinární asistence

Návaznost na výstup:

☐ č. 1 ☐ č. 2 ☐ č. 3 ☒ č. 5 ☐ č. 6 ☐ č. 7 ☐ č. 8 ☐ č. 10

Předmět: (zkratka a název dle studijního plánu)

Chování, pohoda a ochrana zvířat V2CPO

Typ výstupu: (konkretizovat, např. přednáška, návod na praktické cvičení aj.)

Studijní opory pro teoretickou výuku

Autor výstupu: Prof. Ing. Voslářová Eva, Ph.D.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

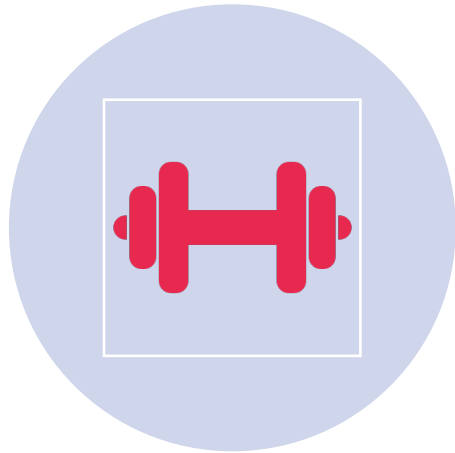

Národní
plán
obnovy

Chování, pohoda a ochrana zvířat

PODMÍNKY UDĚLENÍ ZKOUŠKY

UDĚLENÝ ZÁPOČET
(PODMÍNKY NA CVIČENÍ)

FORMA: PÍSEMNÁ

PRAKTICKÁ + TEORETICKÁ
ČÁST

CHOVÁNÍ, POHODA A OCHRANA ZVÍŘAT

- chování
- etologie
- welfare
- ochrana

HISTORIE ETOLOGIE

- etologie = z řec. *ethos*

Aristoteles

Charles Darwin (1809 – 1882)

Alfred Brehm (1829 – 1884)

Isidore Geoffroy Saint-Hillaire (1805-1861)

Charles Darwin

- **1872: The Expression of the Emotions in Man and Animals**

HISTORIE ETOLOGIE

John Stuart Mill (1806-1873)

William Morton Wheeler (1865-1937)

Oskar Heinroth (1871–1945)

John B. Watson (1878 – 1958)

I. P. Pavlov (1849 – 1936)

Konrad Lorenz

- „otec etologie “
- rakouský zoolog, etolog a ornitolog
-

ZAKLADATELÉ ETOLOGIE

Konrad Z. Lorenz (1903 – 1989)

Karl von Frisch (1886 – 1982)

Nikolaas Tinbergen (1907 – 1988)

VZTAH ETOLOGIE A PSYCHOLOGIE

- komparativní psychologie taktéž studuje chování zvířat, ale na rozdíl od etologie je podoborem psychologie

BURRHUS FREDERIC SKINNER

- americký psycholog, behaviorista, autor a sociální filozof
- **Princip podmiňování**
- objevitel experimentální analýzy chování

Skinnerův box

- **Positivní posilování (R+)**
- **Pozitivní trest (P+)**
- **Negativní posilování (R-)**
- **Negativní trest (P-)**

OPERANTNÍ PODMIŇOVÁNÍ

Martin Seligman

- **Teorie naučené bezmoci**

NAUČENÁ BEZMOC

- chování, které subjekt projevuje poté, co vydržel opakované averzivní podněty, nad kterými neměl kontrolu

Psí experiment

- 3 typy experimentů)
- 3 skupiny psů
- 2 skupiny mohly uniknout, 3. nemohla

Etologie v ČR

Prof. RNDr. Zdeněk Veselovský, DrSc. (1928-2006)

Etologie v ČR

- Ing. Milíč Blahout, CSc. (1930-1978)
- PhDr. Josef Lát, CSc. (1918-1988)
- MUDr. Zdeněk Martínek, CSc. (1925-1980)
- Prof. RNDr. Vladimír Teyrovský (1898-1980)
- **RNDr. Ing. Luděk J. Dobroruka (1933-2004)**
- PhDr. Jaroslav Madlafousek, CSc. (1922-2008)
- Prof. RNDr. Jan Žďárek, DrSc. (*1938)
- Doc. RNDr. Martin Novacký, CSc. (*1939)
- Prof. RNDr. Jiří Gaisler, DrSc. (*1934)
- Prof. MUDr. Miloš Kršiak, DrSc. (*1939)

Etologie

- interdisciplinárním oborem vycházejícím z biologických disciplín

HISTORIE WELFARE

- **Velferth** – staronorské slovo odvozené ze slova „dobré “ (val) a „cesta “ (fara)

= **stav, jak se zvíře cítí**

= komplexní stav duševního (mentálního) a fyzického zdraví, při kterém je zvíře v harmonii s prostředím

HISTORIE WELFARE

- Ruth Harrison (1964) – „Animal Machines “
- Brambellova komise (1965) – inspekce životní pohody hospodářských zvířat

FARM ANIMAL WELFARE COUNCIL (FAWC) 199

1. Svoboda od žízně, hladu a podvýživy
2. Svoboda od nepohodlí
3. Svoboda od bolesti, zranění a nemoci
3. Svoboda uskutečnit normální chování
4. Svoboda od strachu a úzkosti

ANALÝZA CHOVÁNÍ

- Evoluce chování

ANALÝZA CHOVÁNÍ

- evoluce chování
- ontogeneze chování
- mechanismus chování
- faktory

ANALÝZA CHOVÁNÍ

- **ultimátní příčina chování** = evoluce chování
- **proximátní příčina chování** = ontogeneze + mechanismy chování

POPIS CHOVÁNÍ

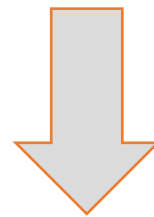
- **Reflexy**
- **Fixní pohybové vzorce**
- **Funkční okruhy chování**
- **Apetenční vs. konzumatorní chování**

MECHANISMY CHOVÁNÍ

spolupůsobení:

- vnějších faktorů
- vnitřních faktorů

vnitřní vyladění

SPUŠTĚNÍ / NESPUŠTĚNÍ SPECIFICKÉHO CHOVÁNÍ

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ REAKCI NA PODNĚTY

SMYSLOVÉ ORGÁNY

- zrak
- sluch

DETEKCE BIOLOGICKY VÝZNAMNÝCH PODNĚTŮ – **FILTRACE**

VYLADĚNÍ – MOTIVACE

KLÍČOVÝ PODNĚT

SPOUŠTĚČ

SPOUŠTĚČ

- optický
- akustický
- pachový
- náznakové pohyby

MOTIVACE

- všechny faktory ovlivňující činnost zvířat v daném fčním okruhu
- hierarchické řazení
- kontrola motivací řízena hypotalamem

KVANTITA MOTIVACE

- zpětnovazebný model

KVALITA MOTIVACE

- návaznost motivačních stavů
- priorita funkčních okruhů → neznámý předmět

STŘET MOTIVACÍ – KONFLIKTNÍ CHOVÁNÍ

- 2 motivace přítomné současně
 - 1) inhibice
 - 2) smíšená motivace
 - 3) ambivalentní chování
 - 4) přeorientované chování
 - 5) přeskokové chování

INHIBICE

- nejčastější
- chování s vyšší motivací

SMÍŠENÁ MOTIVACE

- 2 motivace paralelně vedle sebe

AMBIVALENTNÍ CHOVÁNÍ

= střídání motivací

PŘEORIENTOVANÉ CHOVÁNÍ

- hlavně v konfliktu útěkové a útočné motivace

PŘESKOKOVÉ CHOVÁNÍ

- zdánlivě nesmyslné chování

BIOLOGICKÉ RYTMY

- Bios
- Rhythmos

= cyklicky se opakující projevy chování

ŘÍZENÍ BIOLOGICKÝCH RYTMŮ

- 1) cykly ve vnějším prostředí
- 2) vnitřní periodické cykly
 1. vnitřní biologické hodiny
 2. časovače

DRUHY BIOLOGICKÝCH RYTMŮ

1. ULTRADIÁNNÍ = kratší než 24 hod)
2. CIRKADIÁNNÍ = denní (24 hod)
3. CIRKATIDÁLNÍ = přílivové (12,4 hod)

DRUHY BIOLOGICKÝCH RYTMŮ

- 4. CÍRKALUNÁRNÍ = měsíční (29,5 dne)
- 5. SEMILUNÁRNÍ = půlměsíční (14,7 dne)
- 6. CÍRKANUÁLNÍ = roční (365 dní)

DRUHY BIOLOGICKÝCH RYTMŮ

7. ESTRÁLNÍ – řízeny vnitřním hormonálním rytmem

- 1) polyestrická zvířata
- 2) diestrická zvířata
- 3) monoestrická zvířata

BIOLOGICKÉ RYTMY

- chovy zvířat
- respektovat biorytmy
- všímat si změn

Pastevní cyklus

nadpis

Text

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

**MS
MT**
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

SMYSLY, UČENÍ

Přednáška č. 2-3

SMYSLY A CHOVÁNÍ ZVÍŘAT

SMYSLOVÉ ORGÁNY

- 1) **Zrak**
- 2) **Mechanoreceptory: hmat**
- 3) **Sluch**
- 4) **Chemoreceptory: čich a chut'**
- 5) **Elektrické orgány a receptory**
- 6) **Magnetický smysl**

ZRAK

➤ většina živočichů vnímá světlo
světločivná buňka – základem zraku

rozlišující schopnost oka

anatomické umístění očí

ZRAK

barevné vidění

- a) dichromatické vidění
- b) trichromatické vidění

ZRAK

vnímání roviny polarizovaného světla

MECHANORECEPTORY

= specializované smyslové buňky citlivé na:

- a) tlak
- b) teplo
- c) chlad
- d) bolest
- e) pohyb

hmat – hmatová tělíska

MECHANORECEPTORY

- mechanické hmatové smysly i smysly udržující rovnováhu těla
- **postranní čára u ryb**

SLUCH

- člověk 20-35 000 Hz
- šimpanz až 30 000 Hz
- koně 30-40 000 Hz
- psovitě šelmy 40-50 000 Hz
- rejskové a ostatní hmyzožravci až 60 000 Hz
- potkan a kočka až 70 000 Hz
- hadi hluší

SLUCH

stavba ucha odpovídá funkci

SLUCH

zvuky a šumy

CHEMORECEPTORY

= čich a chuť

1) čich

- a) nosič pachů vdechovaný vzduch
- b) vzorky pachu na jazyku
- c) **feromony** – komunikace, registrace opačného pohlaví, značkování, orientace

2) chuť

většina savců rozlišuje **4 základní chutě**

ELEKTRICKÉ ORGÁNY

paryby, ryby

Lorenziniho ampule (žraloci, rejnoci)

„elektrické“ ryby

elektroreceptory v zobáku ptakopyska

MAGNETICKÝ SMYSL

využití magnetického pole Země pro prostorovou orientaci

KOMBINACE SMYSLOVÝCH PODNĚTŮ

orientace u holubů:

vyhledání struku:

SPECIFICKÉ CHOVÁNÍ K ZÍSKÁNÍ SMYSLOVÝCH VJEMŮ

kývání hlavou

sklon hlavy

SPECIFICKÉ CHOVÁNÍ K ZÍSKÁNÍ SMYSLOVÝCH VJEMŮ

flémování

UČENÍ – TYPY, ZPŮSOBY, KOGNITIVNÍ SCHOPNOSTI, PAMĚŤ

UČENÍ U ZVÍŘAT

= změna/přizpůsobení chování na základě zkušeností

reakce na podněty:

a) geneticky

b) učení

TYPY UČENÍ

NUTNÉ

➤ obligatorní

VÝBĚROVÉ

➤ fakultativní

ZPŮSOBY UČENÍ

Habituace

Klasické podmiňování

Operantní podmiňování

Senzomotorické učení

Sociální učení

Učení vhladem

HABITUACE

= navykání

význam v chovu

HABITUACE

- ☐spontánní obnovení
- ☐dishabituace
- ☐senzitivace

HABITUACE - FLOODING TECHNIQUE

= zahlcení podnětem

„naučená bezmoc“

HABITUACE - SYSTEMATICKÁ DESENZITIZACE

= postupná habituace

využití:

Text

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

UČENÍ II., SOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ, KOMUNIKACE

KLASICKÉ PODMIŇOVÁNÍ

- I. P. Pavlov (1849-1936) – klasické podmiňování
 - vytvoření asociace mezi podněty

KLASICKÉ PODMIŇOVÁNÍ

nepodmíněná reakce

- reakce na původní biologicky významný podnět
- nepodmíněný podnět → patelární reflex, salivární reflex

podmíněná reakce

- reakce na nový podnět (podmíněný podnět)
- vypracování – společný výskyt původního a nového podnětu
- **vyhasínání** - nový podnět se nevyskytuje s původním

KLASICKÉ PODMIŇOVÁNÍ

zobecnění

= generalizace

- získaný podmíněný podnět vs. podobný podnět

diferenciace

= diskriminace

- schopnost rozlišovat mezi rozdílnými podněty

KLASICKÉ PODMIŇOVÁNÍ – VYUŽITÍ

1) podmiňování žádoucích reflexů

- oxytocinový reflex u dojnic

2) podmiňování stresové reakce

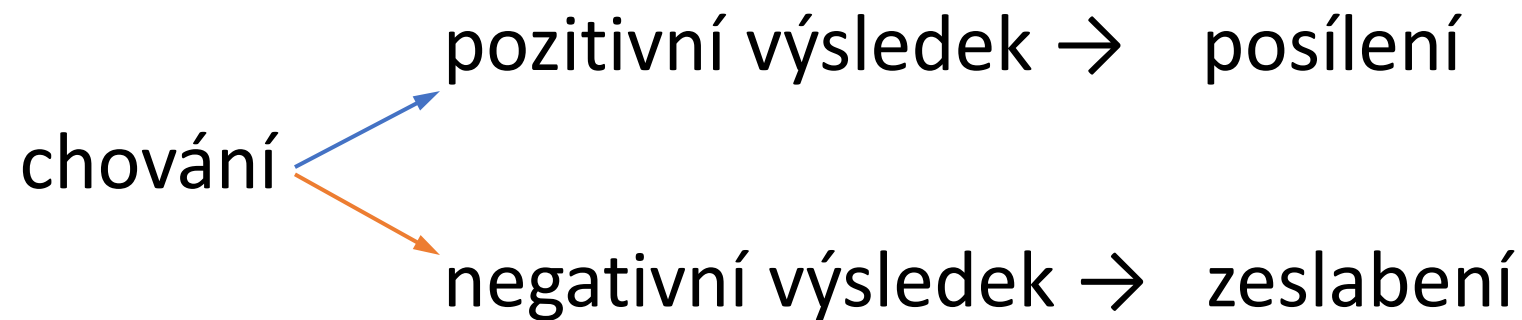
- veterinární zákroky
- návštěva vet. lékaře

OPERANTNÍ PODMIŇOVÁNÍ

E. L. Thorndike (1874-1949) - zákon efektu (účinku)

Thorndike's Law of Effect

OPERANTNÍ PODMIŇOVÁNÍ

B. F. Skinner (1904-1990)

- behaviourismus
- sociální inženýrství

OPERANTNÍ PODMIŇOVÁNÍ

učení pokus x omyl

učení úspěchem

➤ **asociační učení**

OPERANTNÍ PODMIŇOVÁNÍ

GENERALIZACE – reakce na zvukový podnět různé intenzity/frekvence

DISKRIMINACE – odměna při sešlápnutí pedálu za
zvukového/světelného signálu

VYHASÍNÁNÍ – po určitém počtu neodměněných pokusů přestane akci provádět, tedy vyhasne (využití: ignorování nežádoucího chování)

OPERANTNÍ PODMIŇOVÁNÍ – VYUŽITÍ

- ovládání krmných a napájecích systémů
- výcvik, drezúra
 - odměna spontánní reakce
 - nutný zájem o odměnu
 - odměna musí být cenná

KLASICKÉ VS. OPERANTNÍ PODMIŇOVÁNÍ – KLIKR TRÉNINK

- 1) vytvoření asociace mezi zvukem klikru a odměnou = klasické podmiňování
- 2) zvuk klikru označuje požadované chování, tj. které bude odměněno = operantní podmiňování

SENZOMOTORICKÉ UČENÍ

- vrozená a naučená složka
- koordinace pohybů se senzorickými vjemy

SOCIÁLNÍ UČENÍ

- učení pozorováním, nápodobou (imitace)
- závislé na chování jiného zvířete, které se již akci naučilo

UČENÍ VHLEDEM

- insight learning
- „aha moment“
- nejvyšší typ učení
- živočich spontánně pochopí novou situaci a předvídá potřebná jednání, která posléze správně provede

W. Köhler (1887-1967) německý psycholog

KOGNITIVNÍ SCHOPNOSTI ZVÍŘAT

= poznávání, poznávací schopnost, inteligence

= schopnost zpracovávat, uchovávat a využívat komplexní informace získané z okolí

- ovlivněno složitostí mozku, způsobem života
- lze testovat pouze v přirozených úlohách

sociálně-kognitivní schopnosti – upevňovány domestikací

1) krátkodobá

- = pracovní, operační
- až hodiny
- rychlé zapamatování
- malá kapacita
- snadno se vymaže (el. šok, otřes mozku)

2) dlouhodobá

= sekundární a terciární

- až roky
- k zapamatování informace nutné ji opakovat
- pomalé
- **terciární** = nezapomenutelné vědomosti (čtení, psaní u člověka)

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PAMĚŤ

- 1) **biologická potřeba** něco si pamatovat
- 2) **sociální jednotka**, v jaké zvíře žije

SOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

SOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

- vychází z přírodní selekce
- podpora chování vedoucího k vyšší fitness

FITNESS – EVOLUČNÍ ZDATNOST

- = evoluční zdatnost určité genetické jednotky
- = schopnost udržet se a rozmnožit v průběhu evoluce

FITNESS U JEDNOTLIVCE

= schopnost přežití a reprodukce (dožít se reprodukčního věku a zplodit potomky)

a) exkluzivní fitness

b) inkluzivní fitness

Hamiltonovo pravidlo

hodnocení výhodnosti: $rB - C$ výhodné, pokud $rB > C$

r = koeficient příbuznosti, B = benefit (užitek), C = cost (cena)

SOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ - SELEKČNÍ TLAK COST X BENEFIT

BENEFIT

- vyšší efektivita ve vyhledávání potravy
- vyšší efektivita při obraně zdrojů
- ochrana před predátory, účinnější hlídání
- termální benefit (veverky v zimě spí dohromady, jinak silně teritoriální)
- redukce útoků bodavého hmyzu na jedince (koně, skot)

COST

- zvýšená viditelnost
- konkurence (nevýhoda pro slabší)
- přenos nemocí a parazitů
- nevěra (nevýhoda hlavně pro ♂)

SOCIÁLNÍ ORGANIZACE

Fyzická struktura

- velikost skupiny
- věková struktura
- poměr pohlaví
- stupeň příbuznosti

Sociální struktura

- všechny vztahy mezi jednotlivci ve skupině
- důsledky vztahů na prostorové rozmístění a interakce mezi jednotlivci
 - agonistické chování
 - sociabilní chování
 - hra

Soudržnost skupiny

- trvání společné existence skupiny, frekvence dělení skupiny nebo odchod jednotlivých členů

sociální vztahy:

- a) dočasné
- b) trvalé

- 1) kooperace
- 2) kompetice

AGONISTICKÉ CHOVÁNÍ

= útočné a obranné chování, nikoliv lov

funkce:

- získání / obrana zdroje (potravy, úkryt, partnera)
 - získání / obrana / uznání postavení
 - obrana sebe samého
-
- rovnoměrné rozptýlení hejna či stáda po celém biotopu
 - ochrana proti nákazám, parazitárním chorobám
 - zabránění devastace potravních zdrojů

AGONISTICKÉ CHOVÁNÍ

intenzita (cost vs. benefit, minimalizace rizik):

- pasivní vyhýbání se (zvíře je nehybné)
- aktivní vyhýbání se (vyhýbací pořádek)
- hrozby, imponování x usmiřovací či podřízené chování
- ritualizovaný boj
- eskalovaný boj

AGONISTICKÉ CHOVÁNÍ

faktory ovlivňující práh agonistického chování:

- a) genetické**
- b) zkušenost**
- c) kontext fyziologické změny ve skupinách zvířat**
- d) relativní velikost zvířat (skot rohatý / bezrohý)**
- e) velikost populace**

SOCIABILNÍ CHOVÁNÍ

→ pozitivní sociální kontakty

funkce:

- tělesný kontakt
- vzájemná péče o tělo, grooming
- synchronizace
- pořadí při přesunech

HRA

- u vyšších obratlovců
 - nejvíce u savců
 - u ptáků méně složité formy (hlavně u papoušků a havranovitých)
 - téměř se nevyskytuje u jiných živočichů
- a) prvky chování z jiných funkčních okruhů (lov kořisti, útěk, agonistické, sexuální chování)
- +
- b) prvky specifické pro hru

nejčastější typy hry:

- ☐ motorická hra
- ☐ sociální hra
- ☐ hra s objektem

funkce hry:

- trénink pohybu a dovedností
- procvičování sociálních, sexuálních rolí
- upevňování sociálních vazeb, sociální komunikace
- poznávání

TERITORIÁLNÍ CHOVÁNÍ

co je to teritorium?

- ultimátní

dělení dle funkce:

➤ **potravní a rozmnožovací**

a) **potravní**

b) **rozmnožovací**

TERITORIÁLNÍ CHOVÁNÍ

dělení dle počtu majitelů:

- a) obhajovaná jedincem
- b) obhajovaná párem
- c) skupinová

dle doby obsazenosti:

- a) sezónní
- b) trvalá
- c) krátkodobá

TERITORIÁLNÍ CHOVÁNÍ

ekonomická obhajitelnost – cost x benefit

větší plocha = více potravních zdrojů

X

větší plocha = více energie na hájení hranic a konfrontaci se sousedy

TERITORIÁLNÍ CHOVÁNÍ

značení teritoria:

- 1) optické**
- 2) akustické**
- 3) pachové**
- 4) elektrické**
- 5) kombinované**

INDIVIDUÁLNÍ VZDÁLENOST

- dle vztahu k ostatním jedincům svého druhu
 - a) **kontaktní typ**
 - b) **distanční typ**
 - c) **přechodný**

faktory ovlivňující individuální vzdálenost:

- **nebezpečí**
- **nízká teplota**
- **páření a péče o potomstvo**

SOCIÁLNÍ HIERARCHIE

- pořadí zvířat ve skupině
- soustava nadřazeností v rámci sociálního chování
- pořadí zpravidla založeno na vzájemných střetech
- postavení **určuje** věk, hmotnost, rohatost, pohlaví...
- postavení **ovlivňuje** přístup k potravě, přístup k reprodukčnímu partnerovi, zdravotní stav...

SOCIÁLNÍ HIERARCHIE – DOMINANCE VS. SUBMISIVITA

- vztahy založené na zastrašování nebo útočné agresivitě a submisivitě mezi jedinci

dominance

SOCIÁLNÍ HIERARCHIE – DOMINANCE VS. SUBMISIVITA

submisivita – optické „zmenšování se“, uhýbání, zbraně skryty, vystavení nechráněného břicha

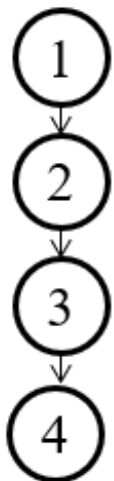
SOCIÁLNÍ HIERARCHIE

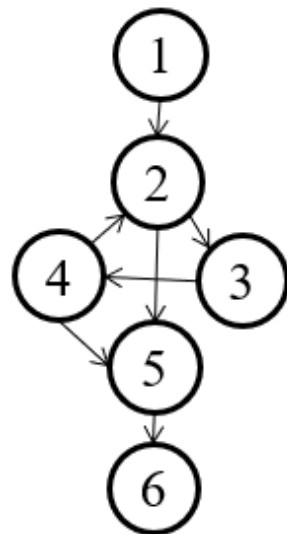
- mezi zvířaty ve společném prostoru
- oddělená pro samce a samice
- dynamickým procesem
- $\alpha \rightarrow \beta \rightarrow \dots \rightarrow \Omega$

hierarchie:

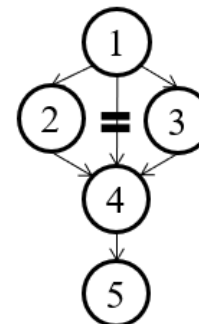
a) lineární

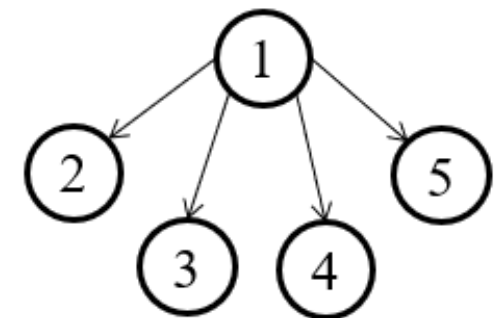
b) l. s triangulárním vztahem

b₁) s jedinci stejného postavení

c) despotický systém

SOCIÁLNÍ HIERARCHIE

- vznik při seskupení zvířat po dostatečně dlouhou dobu
- výsledkem vyjasněná dominance a submisivita = minimální fyzické potyčky

předpoklad stability:

- velikost skupiny pro vzájemné rozpoznání (skot 50-70, prase 20-30, kůň 12-20 jedinců)
- nutnost pamatovat si sociální střety, které vyústily v hierarchické zařazení členů skupiny
- ustálené sociální pozice

SOCIÁLNÍ HIERARCHIE

vůdce – obvyklou odpovědí na jeho iniciativu následování

❑ výrazné následování u ovcí, méně u prasat

❑ **obvykle** následování **staršího** jedince, nemusí to být dominantní zvíře

CHOV ZVÍŘAT V ZAJETÍ

- **rozvoj a uskutečňování sociálního chování se v průběhu ontogeneze v nepřírodném sociálním a fyzickém prostředí**
- nepřírodně malé či velké skupiny
- monosexuální skupiny
- častý kontakt s člověkem

= forma sociálního vztahu

faktory snižující strach zvířat z člověka:

- zrakový a sluchový kontakt s okolím
- pravidelné kontakty s člověkem, zejména v senzitivní periodě
- vlídný a neměnný způsob zacházení
- časté hlazení, drbání, doteky v oblasti krku, hlavy
- mluvení se zvířaty (uklidňující)
- klidné pobývání se zvířaty, ne prudké pohyby (ponechání aktivity zvířatům)
- komunikace přátelského vyladění postojem těla
- přítomnost známých zvířat
- klidné chování ostatních zvířat

KOMUNIKACE

= přenos informace (signálu) od vysílajícího k příjemci prostřednictvím smyslových orgánů

závisí na: vybavení jedinců, na prostředí, na evoluční historii zvířat

- optické signály
- akustické signály
- chemické signály (čich, chuť)
- taktilní signály (dotek, tlak, vibrace, bolest)
- elektrické signály

KOMUNIKACE

O ČEM?

- o prostředí (dravcích, potravě)
- o identitě (jedince, skupiny, druhu)
- o stavu zvířete (síla, zdraví)
- o motivaci (např. útočnosti)

- může a nemusí vysílajícímu a přijímajícímu zvířeti prospívat

TYPY KOMUNIKACE

- a) autokomunikace
- b) vnitrodruhová
- c) mezidruhová

= určité prvky chování ztratily svou původní funkci, staly se symbolickými ceremoniály

uplatnění:

- a) námluvy
- b) agonistické chování

CHEMICKÁ KOMUNIKACE – FEROMONY

pheroin (přenášet) + hormon (vzrušit, stimulovat)

= chemická látka uvolňována organismem do prostředí v nepatrném množství a vyvolávající určitou reakci u příjemce stejného druhu

➤ **chemická komunikace/sociální pachy**

Způsoby vylučování a šíření chemických látek - feromonů

- dechem
- trusem
- močí
- special. kožními žlázami
- povrchem těla
- šířeny volně nebo na zvláštní místa

PRIMEROVÉ A SIGNÁLNÍ FEROMONY

= spouštěcí feromony

- vyvolání fyziologické reakce u příjemce
- účinek delší dobu (několik hodin až dnů)

signální feromony

- vyvolání okamžité behaviorální reakce u příjemce
- krátkodobý účinek

1) identifikační pachy

- stabilní
- produkované přirozenými tělesnými metabolickými procesy
- individuální
- kolonie
- druhově specifické
- závislé na věku
- závislé na pohlaví

2) emotivní pachy

- produkované/vypouštěné za určitých okolností
- říje
- sociální postavení
- stres
- mateřské

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

ONTOGENEZE CHOVÁNÍ, GENETIKA CHOVÁNÍ

Ontogeneze chování

- prenatální i postnatální vývoj
- ontogeneze začíná oplozením vaječné buňky a končí smrtí
- nejprudší vývoj chování v období od porodu/vylíhnutí do pohlavní dospělosti

Ontogeneze chování

Dědičné chování

Vrozené chování

Získané chování

-

Prenatální období

Ptáci

- u řady ptačích druhů (včetně kura domácího) v době před vylíhnutím pozorována **komunikace mezi matkou a embryem**
 - vejíčka inkubovaná v umělých líhních deprivována o přirozené stimuly

Prenatální období

Savci

- dlouhodobé následky na chování potomstva může vyvolat **prenatální stres** (stres, kterému je vystavena březí samice a který ovlivňuje vývoj embrya)

Postnatální období

- mláďata různě vyvinutá, dle schopnosti se o sebe postarat:

Prekociální druhy

Postnatální období

- mláďata různě vyvinutá, dle schopnosti se o sebe postarat:

Altriciální druhy

Postnatální období – raná ontogeneze

Primární socializace (senzitivní perioda pro vytváření sociální vazby)

Imprinting

- rychlá forma učení vázaná na časově omezené období v rané fázi ontogeneze, kdy je jedinec vnímavý vůči tomuto typu učení
- formuje silnou preferenci vůči podnětu, která přetrvává do dospělosti, někdy až do konce života

Imprinting

- dle povahy preference:
- **Filiální imprinting**
 - vtiskování potomstvem

Aberantní imprinting

- odloučení od příslušníků vlastního druhu v období vtištění
- vystavení mláděte pěstounské péči
- sociální a sexuální chování později směřováno k pěstounovi

Imprinting

- dle povahy preference:

filiální imprinting

sexuální imprinting

hnízdní imprinting

potravní imprinting

Využití u chovu zvířat v zajetí

Rizika

Postnatální období – raná ontogeneze

Výživa!

Důsledky nedostatku bílkovin

Postnatální období - odstav

- období zvýšení senzitivity mozku vůči vlivům prostředí
- období formování sociálního chování
- zkrácení času odstavu u domestikovaných zvířat (brzký odstav u telat, hlavně mléčných plemen, selat a jehňat)

Důsledky časného (předčasného) odstavu

Postnatální období - puberta

- zařazuje jednotlivce do sociální struktury stáda, skupiny, hejna

Definice:

Postnatální období - dospělost

Postnatální období - senium

- zájmová zvířata (psi, kočky, papoušci...)
- nárůst populace starých zvířat

Senium u psů a koček

Genetika chování

Genetika chování

- každý jedinec určité populace geneticky výjimečný
- chování zvířat jednoho druhu, plemene nebo populace není homogenní
- individualita zvířete závisí na genetickém vybavení a vlivech prostředí

Metody studia genetiky chování

- Srovnávání domestikovaných a divokých zvířat téhož druhu
- Křížení
- Selektace na určitý znak
- Podvrhování
- Studium mozaicismu a genové manipulace
- Srovnávání jednovaječných dvojčat

Metody studia genetiky chování

- **Srovnávání domestikovaných a divokých zvířat téhož druhu**

Metody studia genetiky chování

- Křížení mezidruhové

Metody studia genetiky chování

- **Křížení meziplemenné**

John Paul Scott (1909-2000)

The Jackson Laboratory, USA

Metody studia genetiky chování

- **koeficient dědivosti (heritability)**
 - *stupeň genetické determinace znaku*

Metody studia genetiky chování

- Křížení inbredních kmenů

Metody studia genetiky chování

- **Křížení behaviorálních typů**

Metody studia genetiky chování

- **Selekce na určitý znak**
- **Dmitrij K. Beljajev (1917-1985)**
 - zač. experimentu 1959
 - 50 let selekce na krotkost

Metody studia genetiky chování

- Podvrhování („cross-fostering“)

Metody studia genetiky chování

- Studium mozaicizmu

Metody studia genetiky chování

- **Genové manipulace**
 - **Knock out (KO) experiment**

Genetické vlohy pro chování

- sociální
- mateřské
- vůči člověku

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Ochrana zvířat na úrovni právní I.

Základní pojmy

Právní norma = základní jednotka práva

Právní předpis = soubor právních norem, vydaný státem uznanou formou

Základní pojmy

Platnost = když je PP schválen, vydán a publikován

Základní pojmy

Účinnost

Základní pojmy

Legisvakační lhůta = časový úsek mezi platností a účinností

Retroaktivita = zpětná účinnost

a) **pravá**

b) **nepravá**

Obečně závazné právní předpisy

- a) primární
- b) sekundární

Právní působnost

Místní působnost

Osobní působnost

Věcná působnost

Přímá ochrana zvířat

= *Právní předpisy, které definují, zakazují a postihují vlastní týrání zvířat.*

- **Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání,**
 - Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat
 - Vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat
 - Vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě
 - Vyhláška č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu
 - Vyhláška č. 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování
 - Vyhláška č. 419/2012 Sb., o ochraně pokusných zvířat
 - Vyhláška č. 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání
 - Vyhláška č. 384/2021 Sb., o ochraně psů a koček při chovu za účelem rozmnožování
 - Vyhláška č. 451/2021 Sb., o ochraně druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči
 - Vyhláška č. 213/2022 Sb., o ochraně vybraných druhů šelem a lidoopů při chovu
- **Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,**

Přímá ochrana zvířat

Nařízení EU

- [Nařízení Rady \(ES\) č. 1099/2009](#) o ochraně zvířat při usmrcování
- [Nařízení Rady \(ES\) č. 1/2005](#) o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností

Nepřímá ochrana zvířat

a) Zdraví zvířat – veterinární péče

- **Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)**
 - související vyhlášky

b) Chov zvířat

- **Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon)**
 - **Vyhláška č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství**
 - aj.
- **Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství**

Nepřímá ochrana zvířat

c) Krmiva

- **Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech**

d) Rostlinolékařská péče

- **Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči**
 - **Vyhláška č. 32/2012 Sb., o přípravcích a dalších prostředcích na ochranu rostlin**
 - **Vyhláška č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin**

e) Ochrana přírody a krajiny

- **Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny**
 - **související vyhlášky**

Nepřímá ochrana zvířat

f) Myslivost

- **Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti**

g) Rybářství

- **Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské stráží, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství)**

h) Zoologické zahrady

- **Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách)**

Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání

- *„Účelem zákona na ochranu zvířat proti týrání je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem“ (§1 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání)*

Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání

- Co je zvíře?

Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání

- **5 ZÁKAZŮ TÝRÁNÍ:**

- 1. Týrání zvířat (§ 2 odst. 1)**

- 2. Všechny formy propagace týrání zvířat (§ 2 odst. 2)**

- 3. Bezdůvodné usmrcení zvířete (§ 5 odst. 1)**

- 4. Opustit zvíře s úmyslem se ho zbavit nebo jej vyhnat (§ 6)**

- 5. Provádět bolestivé zákroky bez znecitlivění (výjimkou jsou pokusná zvířata) (§ 7 odst. 1)**

TÝRÁNÍ ZVÍŘAT

- = chování uvedené v § 4 zákona na ochranu zvířat proti týrání

Zakázané metody usmrcení

Přestupek vs. Trestný čin

Propagace týrání zvířat

OCHRANA HOSPODÁŘSKÝCH ZVÍŘAT

hospodářské zvíře =

Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat

- bližší podmínky chovu určené pro jednotlivé druhy hospodářských zvířat

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Ochrana zvířat na úrovni právní II.

Ochrana zájmových zvířat

Zájmové zvíře

= zvíře, u kterého hlavním účelem chovu není hospodářský efekt, ale zájmová činnost člověka, nebo zvíře člověku slouží jako společník

Zájmové zvíře

- každý kdo zvíře v zájmovém chovu chová je **povinen zabezpečit** pro něj **přiměřené podmínky** pro zachování jeho fyziologických funkcí a biologických potřeb, aby nedocházelo k utrpení nebo poškození zvířete
- **nesmí být chováno** v zájmovém chovu **pokud:**
 - **zákonem zakázáno** chovat zvířata v zájmových chovech v takových podmínkách, že v dalších generacích budou na základě dědičnosti zvířatům chybět části těla nebo orgány, nebo budou orgány funkčně nezpůsobilé či znetvořené

Chov zvířat druhu vyžadujícího zvláštní péči

- = druhy zvířat, které vzhledem ke svým biologickým vlastnostem mají zvláštní nároky na zacházení, umístění, krmení, napájení a ošetřování
- **seznam druhů** zvířat, které spadají do této kategorie ve vyhlášce č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči

Chov psů a koček

- stanoveny povinnosti pro sdružení právnických nebo fyzických osob, která se zabývají chovem zvířat, a chovatelé, kteří jsou jejich členy, podnikatelé, kteří se v rámci podnikatelské činnosti zabývají chovem zvířat, případně jiné osoby, které se zabývají chovem zvířat za účelem dosažení zisku, nebo **chovatelé, kteří chovají 3 a více fen psa**, při prodeji nebo darování štěněte ve věku do 6 měsíců
 - a) **vést evidenci o prodaných a darovaných štěňatech** a uchovávat ji po dobu 3 let,
 - b) **poskytnout novému chovateli informace** o dosavadním způsobu krmení štěněte a popis následné péče o ně
 - c) **vydat** při převodu každého štěněte **novému chovateli kopii evidenčního listu** vrhu štěňat s uvedením konkrétního převáděného štěněte nebo jiný dokument, který ve vztahu k převáděnému štěněti obsahuje údaje uvedené v odstavci 5

Chov psů a koček

- dále povinnosti pro sdružení právnických nebo fyzických osob, která se zabývají chovem zvířat, a chovatelé, kteří jsou jejich členy, podnikatelé, kteří se v rámci podnikatelské činnosti zabývají chovem zvířat, případně jiné osoby, které se zabývají chovem zvířat za účelem dosažení zisku, nebo chovatelé, kteří chovají 3 a více fen psa
- vyplnit ke každému vrhu nejpozději do 7 dnů od narození štěňat evidenční list vrhu štěňat
 - do 7 dnů od označení štěněte čipem do evidenčního listu vrhu štěňat vyplnit čísla čipů jednotlivých štěňat
 - uchovávat evidenční list vrhu štěňat nejméně po dobu 3 let ode dne jejich narození

Chov psů a koček

- **povinnosti chovatele psa:**

- a) fena kojí pouze takový počet štěňat, který odpovídá zdravotní kondici; ostatním životaschopným štěňatům musí chovatel zajistit náhradní výživu
- b) maximální počet vrhů u feny je 3 za období 24 měsíců
- c) minimální věk pro odběr štěňat od feny je 50 dnů

- **povinnosti chovatele kočky:**

- a) kočka kojí pouze takový počet koťat, který odpovídá její zdravotní kondici; ostatním životaschopným koťatům musí chovatel zajistit náhradní výživu
- b) maximální počet vrhů u chovné kočky je 3 za období 24 měsíců
- c) minimální věk pro odběr koťat od kočky je 84 dnů

Chov psů a koček

- prováděcí **vyhláška** k zákonu na ochranu zvířat proti týrání **č. 384/2021 Sb., o ochraně psů a koček při chovu za účelem rozmnožování**

stanovuje:

- podmínky při chovu za účelem rozmnožování psů nebo koček
- požadavky na minimální velikost prostor při rozmnožování psů nebo koček
- požadavky na provádění inseminace, které musí zajistit a dodržovat
 1. sdružení právnických nebo fyzických osob, která se zabývají chovem zvířat, a chovatelé, kteří jsou jejich členy, podnikatelé, kteří se v rámci podnikatelské činnosti zabývají chovem zvířat, případně jiné osoby, které se zabývají chovem zvířat za účelem dosažení zisku, nebo chovatelé, kteří chovají 3 a více fen psa (dále jen „fena“)
 2. chovatel neuvedený v bodě 1, jehož cílem chovu je rozmnožování psů nebo koček (dále jen „chovatel psa nebo kočky“ nebo „chovatel psa“ nebo „chovatel kočky“)
- požadavky na nejnižší a nejvyšší věk psů nebo koček při jejich rozmnožování, které musí dodržovat chovatelé uvedení v bodě 1.

Ochrana volně žijících zvířat

Volně žijící zvíře

= zvíře patřící k druhu, jehož populace se v přírodě udržuje samovolně a to i v případě jeho chovu v zajetí

Zakázané činnosti s volně žijícími zvířaty

➤ **odchyt nebo usmrcování**

- a) pomocí oka, tlučky, sítě, smyčky, pytláckého oka, harpuny nebo čelistových pastí anebo pomocí obdobně zkonstruovaného zařízení,
- b) pomocí jedovatých návnad a jedů v jakýchkoliv formách včetně plynování a vykuřování, nejde-li o případ podle odstavce 4,
- c) do jestřábích košů a pomocí lepu,
- d) pomocí výbušnin,
- e) pomocí luků a samostřílů,
- f) pomocí elektrického proudu, nejde-li o výkon práva upravený zvláštními právními předpisy,
- g) pomocí poloautomatické nebo automatické zbraně se zásobníkem schopným pojmout více než 2 náboje, nejedná-li se o případ podle § 5 odst. 2 písm. c),
- h) pomocí zbraně s hledím pro střelbu v noci, s elektronickým hledím apod.,
- i) pomocí letadla nebo motorového vozidla,
- j) pomocí zvuku magnetofonu nebo podobného zařízení, mimo zařízení používaných v souladu se zvláštními právními předpisy,
- k) pomocí zrcadla nebo jiného oslňujícího zařízení,
- l) pomocí zdroje umělého osvětlení a zařízení pro osvětlení terčů,
- m) pomocí formalínových nebo lepících pastí,
- n) pomocí zvířat použitých jako živá návnada, nebo nástraha, nejde-li o lov podle zvláštních předpisů

➤ **zákaz se nevztahuje na lov nebo usmrcování ryb podle zákona o rybářství**

Zakázané činnosti s volně žijícími zvířaty

- provozovat mobilní zařízení typů pojízdných zvěřinců, exotarií, terárií a akvárií, v nichž jsou jedinci volně žijících druhů umístěni převážně v prostoru dopravního prostředku, s výjimkou zvířat, se kterými je pracováno v cirkusové manéži,
- provádět zvláštní způsob výcviku pro přípravu a provedení triků nebo výkonu v cirkuse, divadelním a varietním představení, filmu, televizním programu nebo podobném veřejném představení (dále jen „drezúra“), s výjimkou výcviku nebo veřejného vystoupení loveckého dravce, sokola nebo sovy chovaných k sokolnickému využití a cílených pohybových aktivit zvířat v zoologických zahradách s platnou licencí podle zvláštního právního předpisu konaných za účelem vzdělávacím či v zájmu zvířat,
 1. u primátů, ploutvonožců, kytovců, nosorožců, hrochů a žiraf narozených od 1. března 2004 včetně,
 2. u jedinců ostatních volně žijících druhů zvířat narozených od 1. ledna 2022 včetně,a k těmto účelům s nimi vstupovat na území státu
- množit nebo jinak nabývat nově narozené jedince volně žijících druhů zvířat za účelem jejich drezúry či veřejného předvádění v delfináriích, cirkusech a podobných zařízeních zaměřených na předvádění drezúry zvířat, s výjimkou výcviku nebo veřejného vystoupení loveckého dravce, sokola nebo sovy chovaných k sokolnickému využití

Ochrana pokusných zvířat

Pokusné zvíře

- = každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo
 - = živý obratlovec s výjimkou člověka, včetně samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, který má být, nebo je použit k pokusům
 - = také zvíře, které je v ranějším stadiu vývoje, než je stadium samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, pokud má být zvířeti umožněno žít nad rámec tohoto stadia vývoje a v důsledku prováděných pokusů je pravděpodobné, že po dosažení tohoto stadia vývoje je postihne bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození
 - = také živí hlavonožci
- pokus** = jakýkoli invazivní či neinvazivní úkon použitý na zvířeti určenému pro pokusné nebo jiné vědecké účely se známým nebo neznámým výsledkem, nebo pro vzdělávací účely, **které může zvířeti způsobit bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození, nejméně o intenzitě odpovídající vpichu jehly** podle běžné veterinární praxe
- pokus** = jakýkoli způsob jednání, který má nebo může vést k tomu, že se zvíře narodí nebo vylíhne, nebo že vznikne a je zachována geneticky modifikovaná linie zvířete v takovém stavu
- usmrcení zvířete pouze pro využití jeho orgánů nebo tkání se za pokus nepovažuje

Pokusné zvíře

- **povinnost nahradit nebo omezit používání pokusných zvířat**, v případech, kdy to lze učinit
- **zacházet** s pokusnými zvířaty **šetrně** při jejich chovu, umístění, péči o ně a používání k pokusům
- **chovat, dodávat nebo používat** pokusná zvířata smí **jen osoba, která je držitelem oprávnění** k těmto činnostem
- **osoba oprávněná dodávat** pokusná zvířata je **smí dodávat pouze osobě, která je oprávněna k používání pokusných zvířat**, a to **pouze z chovatelského zařízení**, které je **držitelem oprávnění** k chovu pokusných zvířat
- oprávnění uděluje ministerstvo po splnění všech zákonných požadavků na základě žádosti podané na předepsaném formuláři
- oprávnění udělováno na dobu určitou, **první udělení** oprávnění se vydává **na dobu 3 let**, každé **další** oprávnění se vydává **na dobu 5 let**.
- pokusy lze provádět pouze ve schválených zařízeních uživatele pokusných zvířat (lze udělit výjimku – musí schválit ministerstvo)

Vyhláška č. 419/2012 Sb., o ochraně pokusných zvířat

- seznam údajů, které je chovatel, dodavatel nebo uživatel pokusných zvířat předložit posuzovatelům
- v přílohách požadavky na prostor, vybavení, prostředí a jeho kontrolu, metody usmrcování a počty pokusných zvířat při jejich přepravě v kontejneru
- metody usmrcování jednotlivých druhů pokusných zvířat

Ochrana zvířat při přepravě

Předpisy vztahující se na přepravu zvířat

- **nařízení Rady (ES) č. 1/2005** o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností
- **zákon č. 246/1992 Sb.**, na ochranu zvířat proti týrání
- prováděcí **vyhláška č. 4/2009 Sb.**, o ochraně zvířat při přepravě.

Přeprava zvířat

- lze rozdělit do několika kategorií.
- základním předpokladem, pro určení dle kterého právního předpisu se budeme řídit, je zda přepravujeme zvíře v souvislosti s hospodářskou činností nebo ne, případně zda ho přepravujeme k veterinárnímu lékaři
- **dělení přepravy** v souvislosti s hospodářskou činností
 - a) **přeprava vlastních zvířat, vlastním dopravním prostředkem** v rámci sezónního stěhování na pastvu a **do vzdálenosti 50 km**
 - b) **přeprava zvířat do 65 km**
 - c) **přeprava** na vzdálenost **větší než 65 km** a současně trvající **do 8 hodin**
 - d) **dlouhotrvající** cesty definovány jako cesty trvající **nad 8 hodin**

Přeprava zvířat

- při přepravě zvířat, která nesouvisí s hospodářskou činností, a přepravě zvířat k veterinárnímu lékaři se řídíme povinnostmi uloženými zákonem a vyhláškou
- při přepravě v souvislosti s hospodářskou činností vlastních zvířat, vlastním dopravním prostředkem → článek 3 a 27 z nařízení, dále zákonem a vyhláškou
- ostatní typy přepravy v souvislosti s hospodářskou činností → veškerá ustanovení nařízení č. 1/2005 (samotné nařízení v článku 1 povoluje členským státům zavedení přísnějších legislativních pravidel)

Přeprava zvířat – pojmy

- přeprava =
- cesta =

Povinnosti přepravců plynoucí z nařízení Rady (ES) č. 1/2005

Přeprava nesouvisející s hospodářskou činností, přeprava zvířat k veterináři

- **přepravovat lze pouze zvířata způsobilá**
- **způsobilost =**
- zvířata **nejsou** ze zákona považována za **způsobilá** k přepravě, pokud jsou **poraněná**, mají **fyziologické potíže**, **patologické stavy** – zejména pokud se nemohou sama bez pomoci pohybovat, nebo mají velké otevřené rány nebo výhřezy

nezpůsobilá k přepravě jsou též:

Tresné činy na úseku ochrany zvířat

Trestný čin

- **zákon č. 40/2009 Sb.**, trestí zákon upravující hmotnou problematiku
- zákon č. 141/1969 Sb., trestní řád, upravující procesní stránku

= společenský škodlivý protiprávní čin, který je za takový označen a při jeho konání byla naplněna skutková podstata uvedena ve zvláštní části trestního zákoníku, přičemž trestné činy na úseku ochrany zvířat jsou uvedeny v hlavně VIII. trestního zákoníku a jedná se trestné činy proti životnímu prostředí

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299)

- fyzická či právnická osoba usmrtí, odejme z přírody, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí či opatří sobě nebo jinému jedince zvláště chráněného druhu živočicha (rostliny nebo exemplář chráněného druhu) a to v počtu vyšším než 25 kusů nebo se tohoto dopustí na jedincích silně nebo kriticky ohrožených druhů či exemplářů druhu ohroženého vyhynutím
- zvláště chráněné, silně a kriticky ohrožené druhy = druhy uvedeny v příloze III. vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádí zákon č. 114/1992 Sb., na ochranu přírody a krajiny
- subjektivní stránka vyžaduje úmyslné jednání pachatele, tedy že pachatel věděl, že konáním porušuje zájmy chráněné státem
- za naplnění základní skutkové podstaty hrozí potrestání osoby oděním svoboda až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutí věci

Trestný čin neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti (§ 300)

= činem nedbalostním

- pro naplnění skutkové podstaty třeba usmrcení, odejmutí z přírody, dovezení, vyvezení, provezení, přechovávání, nabízení či opatření sobě nebo někomu jinému jedince zvláště chráněného druhu živočicha (rostliny nebo exemplář chráněného druhu) a to v počtu vyšším než 25 kusů nebo jedince silně nebo kriticky ohrožených druhů či exemplářů druhu ohroženého vyhynutím, kdy stačí takto nakládat i s jedním takto označeným jedincem
- subjektivní stránka vyžaduje hrubou nedbalost, tedy zřejmou bezohlednost k zájmům chráněných státem
- trestní sazba pro tento trestný čin je až jeden rok odnětí svobody, zákaz činnosti nebo propadnutí věci

Trestný čin týrání zvířat

- dopustí se ten, kdo týrá zvíře surovým a trýznivým způsobem, přičemž jaké chování se považuje za týrání je pak uvedeno v zákoně č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání v platném znění v § 4
- vyžaduje úmysl pachatele, kterým může být jakákoliv fyzická osoba, která nemusí mít žádný právní vztah k danému zvířeti
- týraným zvířetem může být jakékoliv zvíře (hospodářské, volně žijící, zájmové) odpovídající definici zvířete dle zákona č. 246/1992 Sb.
- při naplnění základní skutkové podstaty trestného činu může být pachatel potrestán odnětím svobody od šesti měsíců až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci

Chov zvířat v nevhodných podmínkách (§ 302a)

- při prokázání viny pachateli hrozí trest odnětí svobody ve výši až jednoho roku
- skutková podstata = chov většího počtu zvířat v takových podmínkách, které nejsou vzhledem k chovanému druhu vhodné a ohrožují tato zvířata na životě nebo jim působí značné útrapy

Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303)

- pro naplnění skutkové podstaty je na subjektivní stránce vyžadována hrubá nedbalost fyzické osoby, která měla za povinnost postarat se o zvíře, které měla v péči
- objektivní stránka skutku spočívá ve způsobení trvalých následků na zdraví zvířete nebo jeho smrt právě zanedbáním péče
- základní trestní sazba je odnětí svobody až na šest měsíců, zákaz činnosti nebo propadnutí věci
- při kvalifikovaném trestném činu pachateli hrozí trest odnětí svobody až na dva roky

Trestný čin pytláctví (§ 304)

- skutková podstata může být naplněna dvěma různými způsoby konání
 - 1. neoprávněné lovení = není nutné zvěř ulovit, postačí se na lov různými způsoby chystat
 - může se dopustit i osoba k lovu oprávněná, která k lovu využívá způsob který je zákonem zakázán (nedovolené způsoby lovu uvedeny v § 45 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti v platném znění – např. do ok, na lep, střílet zvěř jinou než loveckou zbraní – a v odstavcích 2 a 3 § 13 zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství v platném znění – např. používat výbušných prostředků, použití bodců, vybrané druhy v době jejich hájení)
 - 2. přechovávání, ukrytí nebo převedení zvěře nebo ryb neoprávněně ulovených
-
- v obou případech musí být hodnota zvěře nikoliv nepatrná = minimálně 5 000 korun
 - za spáchání tohoto trestného činu možno pachateli uložit trest odnětí svobody až na dva roky, zákaz činnosti nebo propadnutí věci

Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitečnost hospodářských zvířat (§ 305)

- vyžaduje úmyslné jednání pachatele, které spočívá zejména v neoprávněném nakládání s látkami nebo přípravky obsahujícími tyto látky, které ovlivňují užitečnost hospodářských zvířat
- zejména látky s thyreostatickými, gestagenními, androgenními, estrogenními a jinými hormonálními účinky a dále beta-agonisty
- dále naplněna skutková podstata při zneužívání léčiv pro zvýšení užitečnosti hospodářských zvířat a to jejich podáním, výrobou, dovozem, vývozem, prodejem, jiným opatřením a přechováváním
- trestní sazba je odnětí svobody až na jeden rok, propadnutí věci nebo zákaz činnosti

Šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 306)

- subjektivní stránka nevyžaduje úmyslné jednání, postačí nedbalost
- skutková podstata naplněna pouhým zvýšením nebezpečí zavlečení nebezpečné nemoci zvířat
- = tzv. ohrožující trestný čin
- rozšíření nakažlivé nemoci je důvodem k vyšší trestní sazbě – jedná se o zvířata v zájmovém chovu, tak i zvířata hospodářská, ale i volně žijící
- nemoci, jejichž šířením nebo jen zvýšením nebezpečí ze šíření se lze dopustit trestného činu jsou pak vyjmenovány v nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin

Šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 306)

- nakažlivé nemoci zvířat rozděleny na:
 - a) nemoci společné pro více druhů (např. brucelóza, listerióza, SLAK, sněť slezinná, TSE, tularémie, vzteklna)
 - b) nemoci pro jednotlivé druhy jako je skot (enzootická leukóza skotu, plicní nákaza skotu), ovce a kozy (nakažlivá agalaktie, neštovice), koně (hřebčí nákaza, vozhrivka), prasata (africký mor prasat, Těšínská choroba prasat), drůbež (chlamydiózy drůbeže, newcastleská choroba) a ryby (herpesviróza Koi, infekční nekróza pankreatu)
- pachatel může být při odsouzení potrestán odnětím svobody až na jeden rok, dále pak zákazem činnosti nebo propadnutím věci

Posuzování welfare zvířat

Welfare zvířat

- stav fyzické a psychické harmonie zvířete s prostředím
- stav, kdy je zvíře v dobrém zdravotním stavu a v daném prostředí se cítí v dostatečné pohodě
- životní pohoda závisí na tom, jak se zvíře dokáže vyrovnat se svým okolím
- *welfare = pohoda*

Welfare zvířat

Koncept Animal Welfare

1. biologické fungování organismu (zahrnuje fyzické aspekty welfare: zdraví, krmení, teplotní a fyzický komfort)
2. emoční stav (pocity, emoce)
3. chování (možnost projevit normální/přirozené chování)

Nemoci jako indikátory špatného welfare

Nemoci působící

- bolest
- svědění
- narušení normálního chování

Multifaktoriální nemoci predisponované stresem

Emoční stav

Negativní emoce

- bolest (pain) ← poškození tkáně
- strach (fear) ← pocit ohrožení
- úzkost (anxiety) ← pocit ohrožení
- strádání (distress) ← životní podmínky (nepředvídatelné)
- nuda (boredom) ← pusté prostředí
→ změny chování
(vč. abnormální chování)

Pozitivní emoce

- komfort
- bezpečí
- radost
- hra
- ?

Behaviorální potřeby

- interní motivace
- motivace se snižuje po vykonání určitého chování
- nemožnost vykonat určité chování má negativní důsledky

projevy chování, které přináší uspokojení nebo mají pozitivní vliv na welfare

- fyzické aktivity – snižují riziko obezity, zvyšují mozkovou činnost atd.
- hra – indikátor dobrého welfare a zároveň k němu sama přispívá (příjemná činnost)
- pozitivní sociální interakce – sociální tlumič stresu

Koncept Kvalita života (QoL)

- podobné konceptu Animal Welfare
- důraz na emoce, pocity
- zahrnuje negativní i pozitivní emoce (rovnováha mezi nimi v životě jedince)
- QoL v rozpětí od velmi špatné po velmi dobrou v závislosti na kvalitě, intenzitě a délce trvání emocí

subjektivní vnímání:

- negativní emoce zhoršují welfare
- pozitivní emoce zlepšují welfare

Animal-based indicators (hodnocení zvířete)

- **výhoda** - poskytují přímé informace o emočním stavu jedince
- fyziologické parametry (indikátory stresu)
- behaviorální parametry (změny chování)

Resource-based indicators (hodnocení zdrojů)

- výhoda – snáze „měřitelné“
- prostor, potrava...

nadpis

Text

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

**MS
MT**
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY